

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ได้มีพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ตอนหนึ่งว่า

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า
พอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็
เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า
พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของ
หรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

ที่มา: มูลนิธิชัยพัฒนา <http://www.pcru.ac.th/kings/project4.php>.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุด จากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนาย
โคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human
Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ 26
พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จาก
การสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์
ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็น
สมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 นี้ นับว่าเป็น
แนวคิดสำคัญที่สุดในการสอนคน ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการ
ปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งคำนิยาม **ความพอเพียงจะต้อง
ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน คือ**

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่
เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไป
อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการ
กระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้ง

ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

1. **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2. **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตแนวทางปฏิบัติ/ผล ที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศมีแนวทางดังนี้

➤ **ระดับบุคคล**

1. รู้จัก “พอ” ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. พยายามพัฒนาทักษะ ความรู้ ความเข้มแข็งของตนเอง
3. ยึดทางสายกลาง พอใจกับชีวิตที่พอเพียง

➤ **ระดับชุมชน**

1. รวมกลุ่ม ใช้ภูมิปัญญาของชุมชน
2. เอื้อเฟื้อกัน
3. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

➤ **ระดับประเทศ**

1. ชุมชนร่วมมือกัน
2. วางระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง
3. พัฒนาเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป
4. เติบโตจากข้างใน

แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

- ยึดหลักสามพอ พออยู่ พอกิน พอใช้
- ประหยัด
- ประกอบอาชีพสุจริต
- เน้นหาข้าวหาปลา ก่อนหาเงินหาทอง
- ทำมาหากินก่อน ทำมาค้าขาย
- ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ดิน คื่นทุนสังคม
- ตั้งสติมั่นคง ทำงานอย่างรู้ตัวไม่ประมาท
- ใช้ปัญญาใช้ความรู้แท้
- รักษาสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกายและใจ

แนวทางการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

- ทำงานอย่างผู้รู้ ใช้ปัญญาทำงานอย่างมืออาชีพ
- อดทนมุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง
- อ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย ประหยัด
- มุ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ
- รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร
- สุจริต กตัญญู
- พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดี และคนเก่ง
- รักประชาชน (ผู้รับบริการ)
- เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคนได้ ทั้งการพัฒนาระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ โดยยึดหลัก 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งถ้านำไปปฏิบัติอย่างจริงจังแล้วทุกคนในชาติหรือในระดับโลกจะเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะที่มองเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และจะนำมาซึ่งความสงบสุขของคนในสังคม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

ศ.น.พ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี ประธานในพิธีได้ แสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “**เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา**” เพื่อประโยชน์ต่อ นักเรียน ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถาน ศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนทั่วไป ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ปรัชญาที่พระราชทานให้คนไทยใช้เป็นหลักคิดและหลัก ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดสมดุลในชีวิต ในครอบครัว ในโรงเรียน ในประเทศ โดยตั้งสมมุติฐาน ที่ว่าทุกสิ่งอนิจจัง ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากนอกประเทศ กับในประเทศ นอกโรงเรียนกับในโรงเรียน นอกครอบครัวกับในครอบครัว

แล้วทรงชี้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบ 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และทางวัฒนธรรม ผลกระทบทางวัตถุ อาจจะหมายถึงทางเศรษฐกิจทางการเงินก็ได้ ส่วนผลกระทบ ทางสังคม ใหนักถึงความเข้มแข็งของโรงเรียนของท่าน ที่ไม่มีเด็กติดยาเสพติด เลย หมายถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพ สังคมของโรงเรียนเข้มแข็ง หรือพูดถึงครอบครัวครูที่ไม่มีหนี้เลย ก็หมายถึงว่าสังคมครอบครัวเข้มแข็ง ส่วนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนคือเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เช่น การรักษาต้นไม้ การปลูก ต้นไม้ให้เด็กได้ร่วมในโรงเรียน ห้องส้วมสะอาด ขณะที่ผลกระทบทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมจากนอกประเทศที่จะเข้ามาทำลายวัฒนธรรมไทย จึงต้องรักษา วัฒนธรรมของเราให้เข้มแข็ง

“คุณธรรม” รากเศรษฐกิจพอเพียง

ภูมิคุ้มกันในตัวเราที่ดีก็คือ empowerment คือ ทำให้เข้มแข็ง เข้มแข็งทางการเงิน ก็คือว่าครอบครัวต้องมีเงินออม ไม่ใช่มีหนี้ ถ้ามีหนี้ก็คือ เป็นเรื่องของ ความอ่อนแอ แต่ถ้ามีเงินออมมากก็เป็นเรื่องของความเข้มแข็ง โดยมีเงื่อนไข สำคัญคือเรื่องคุณธรรม เพราะการที่คนขี้โกง เอาเงินไปใช้แล้วก็ประสบความสำเร็จ ความร่ำรวย ซึ่งผิดกับหลักการดังกล่าว เพราะผิดเงื่อนไข คือ เรื่องคุณธรรม โรงเรียนไหนจะเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ จะต้องไปสร้างคุณธรรมใน โรงเรียนก่อน ตั้งแต่ผู้อำนวยการลงไปถึงภารโรง เด็กทุกคน ครูทุกคน ต้องมี คุณธรรม

โรงเรียนต้องพร้อมทำงานหนัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และ ปฏิบัติตน ของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการ พัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงต้องการ ให้เราจนอยู่อย่างนั้นตลอดไป ไม่ใช่ให้เราปิดประเทศ แต่มีคนเข้าใจผิดเยอะ มาก เพราะความจริงแล้วเป็นแนวทางปฏิบัติตนสำหรับ

ประชาชนทุกระดับ โดยยึด ทางสายกลางให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ได้บอกให้เราเอาปรัชญานี้ไป ใช้แล้วก็ หอย จ้อย อยู่那儿 ตรงกันข้ามต้องกระตือรือร้น ต้องทำงานหนัก ถ้าจะ เอาปรัชญานี้ไปใช้ ต้องถามตัวเองก่อนว่า โรงเรียนของท่านพร้อมจะทำงานหนัก หรือไม่

3 องค์ประกอบ บันไดสู่เป้าหมาย

องค์ประกอบของความ พอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ

1. ความพอประมาณไม่สุดโต่ง จะลง ทุน จะซื้อของ ต้องพอประมาณ
2. ต้องมีเหตุผลอธิบายได้
3. ต้องสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง

ภายนอกภายใน

เรามีเงินงบประมาณอยู่ก้อนหนึ่ง เรา ต้องการจะทำห้องแล็บ คอมพิวเตอร์ จะลงทุนเท่าไรดี คำถามแรกคือ มีเหตุผล ไหมที่จะต้องทำคอมพิวเตอร์ใหม่ ถ้ามีก็โอเค แล้วเราจะใช้งบประมาณสักเท่าไร ถึงจะพอประมาณ และจะเหลืออีกเท่าไร ส่วนความพอประมาณ ก็คือความพอดี พอเหมาะต่อความจำเป็น พอควรแก่อัตภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยมี พระราชดำรัสว่า “พอเพียงของฉันทคือพอควรแก่อัตภาพ ถ้าเขาเป็นเศรษฐีแสน ล้าน เขาจะซื้อกระเป่าถือ 30,000 บาท เรื่องของเขา แต่เรามีเงิน 12,000 บาท แล้วเราจะไปซื้อกระเป่า 3,000 บาท อันนี้ไม่พอควรแก่อัตภาพ แล้ว”

สร้างภูมิคุ้มกันให้โรงเรียน

ระบบภูมิคุ้มกันทางด้านวัตถุ ด้านธุรกิจ ฐานะการเงิน ภูมิคุ้มกันด้านสังคมครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง หมายความว่าภูมิคุ้มกันเราดี ใครจะเอายาเสพติดมาขาย หน้าโรงเรียน นักเรียนเราก็ไม่รับ เพราะว่าเราสร้างภูมิคุ้มกันสังคมตรงนี้ไว้ดีมาก เรา สร้างสำนึกไว้ดีมาก ให้แก่นักเรียนทุกคนตลอดเวลา

อันนี้คือภูมิคุ้มกัน ต่ออบายมุขทั้งหลาย ภูมิคุ้มกันต่อเหตุร้ายทั้งหลาย ไม่ตกเป็นเหยื่อของอบายมุข มีความรักสามัคคีกันในโรงเรียน เกื้อกูลกัน ภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อมก็เหมือนกัน คือ มีความรู้วิชาการด้านสิ่งแวดล้อม โรงเรียนสตรีภูเก็ต เป็นตัวอย่างของการนำ เอาพหุศาสตร์เข้าไปในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิ คุ้มกัน หรือความเข้มแข็งทางด้านสิ่งแวดล้อม แล้วนำมาถ่ายทอดทางด้านวิชาการได้

สิ่งแวดล้อมโรงเรียน

เรื่องสิ่งแวดล้อมโรงเรียน ยาก ผากไว้ 2 เรื่อง คือ

1. **เรื่องความปลอดภัยในสิ่งแวดล้อม** โรงเรียน ในอดีตเคยมีข่าวเรื่องกำแพงพังทับนักเรียนตาย บาง โรงเรียนเลี้ยงจระเข้ไว้แล้วผู้ปกครองไปฟ้องศาลก็มีมาแล้ว เราต้องนึกถึงเรื่อง ความปลอดภัยในโรงเรียนก่อน

2. **เรื่องความสะอาด และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม** คนเป็น ผอ.โรงเรียน มีหน้าที่ต้องเดินดูโรงเรียนอย่างน้อยวันละ 2 รอบ ดูห้องน้ำ ดูรั้วโรงเรียนตรงไหนมันหัก มันพัง มัน ผุ ต้นไม้ต้นไหนจะหักมาทับนักเรียนหรือไม่ รวมถึงความปลอดภัยในส่วนของบ่อ น้ำ สระน้ำ เพราะเด็กไทยจมน้ำตาย เป็นหนึ่งใน 3 ของสาเหตุการเสียชีวิตของเด็ก ไทยในทุกปี ขณะที่ภูมิภาคอื่นทางวัฒนธรรม ทุกโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญต่อประเทศ ซาดีอย่างมาก จะต้องทำให้เด็กทุกรุ่นศรัทธาและมั่นคงในวัฒนธรรมไทย ในขณะที่เดียวกันต้องเข้าใจและเป็นมิตรต่อวัฒนธรรมอื่น เพื่อความเป็นไทย และความเป็น คนไทยจะได้ยั่งยืน

3 เงื่อนไขหัวใจหลัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง มีพระราชดำรัสถึง แนวทางการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ได้ผลดี ว่ามี 3 เงื่อนไข คือ

1. หลักวิชา โดย พระองค์ท่านจะทำอะไร ทรงอาศัยหลักวิชาเสมอ ไม่ได้ทำตามอารมณ์ ไม่ได้ทำ ตามกระแส ไม่ได้ตัดสินใจตามผลประโยชน์ของใคร แต่ใช้หลักวิชาเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ทุกคน การทำอะไรจะต้องทำวิจัยให้แน่ก่อน ก่อนที่จะเผยแพร่ ให้ราชการนำไปเผยแพร่ต่อ แต่ของประเทศเราไม่ จะทำอะไรทุกจังหวัดทำเหมือน กัน 40,000 โรงเรียนทำเหมือนกันซึ่งไม่ใช่

2. เงื่อนไข คุณธรรม ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต

3. เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องรอบรู้ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน เรื่อง ความเพียร

สร้างเด็กเน้นดี-เก่ง

สำหรับผลข้อ 2. การระเบิดจากข้างใน คือ เวลาจะไปพัฒนาท้องถิ่นไหน ต้องทำให้ประชาชนที่นั่นเก่ง ไม่ใช่เอา ความเจริญจากข้างนอกไปพอก ในโรงเรียนก็เช่นกัน สิ่งที่เราจะทำให้เปิดจากภายใน คือ ทำให้นักเรียนทุกคนเป็นเทวดาให้ได้ คือทำให้เป็นคนดี คนเก่ง การจะไป พัฒนาโรงเรียน แต่เด็กจน ไม่มีอาหารกลางวันกิน เด็กจะเรียนได้อย่างไร ถ้ามว่า เด็กที่หิวมากๆ จะเรียนรู้อะไรหรือ เพราะฉะนั้นถ้าจะพัฒนาโรงเรียนต้องถามก่อน ว่าเด็กสุขภาพเป็นอย่างไร การกิน การอยู่ พอใหม่ มีความทุกข์หรือเปล่า การจะ พัฒนาอะไรต้องเริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนเข้ามา ก่อน ได้แก่ สุขภาพ สาธารณสุข จากนั้นจึงเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพตามมา

รู้-รัก-สามัคคี

วิธีทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ทำให้ง่าย อย่าทำให้ซับซ้อน มี นักบริหารบางคนทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ แต่มีนักบริหารหลายคน ทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็ก คนบางคนมองทุกปัญหามีทางออก แต่ก็มีบางคน มองทุกทางออกมีปัญหา ไม่ติดตำรา ใช้อรรถธรรม ปราบอรรถธรรม ปลุกป่าในใจคนก่อน และต้องมุ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก

การมีส่วนร่วม ขาดทุนคือกำไร การบริหารรวมที่จุดเดียว ทรงมีพระราช ดำริให้บริหารเป็นการบริการด้วยและบริหารที่จุดเดียว บริการที่จุดเดียว บริหาร แบบเบ็ดเสร็จ ทั้ง 2 ระดับทั้งระดับบริหาร และระดับบริการ

สุดท้ายคือ รู้ รักสามัคคี ส่วนมากเราจะพิมพ์ติดกัน 3 ตัว แต่ความจริงความหมายมันแยกกัน คือ

รู้- การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น เรา ต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา

รัก- เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนการแล้ว จะต้องมีความรัก

การพิจารณาที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหานั้นๆ ต้องเกิดฉันทะในนั้น พอรู้หมด รู้วิธีแก้ปัญหาแล้ว ท้อ ผินทำก็ไม่ได้งาน แต่เมื่อรู้ปัญหาแล้ว ต้องสร้าง ฉันทะ สามัคคี-หลังจากนั้น แล้วพอจะลงมือทำ

การลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำคนเดียวไม่ได้ เราต้องทำร่วมกันเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลัง จะแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ ด้วยดี

ครูกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ครูท่านหนึ่งได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับครูในปัจจุบันไว้อย่างน่าสนใจว่า “ในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันครูมีบทบาทสำคัญมากขึ้นไม่เพียงแต่เป็นผู้สอนให้ความรู้แก่เด็กๆแต่ครูควรเป็นผู้ที่ทำตนเป็นแบบอย่างในด้านการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งปัจจุบันสังคมตราหน้าว่าครูเป็นหนี้ ครูใช้ชีวิตไม่พอเพียง นั่นก็เป็นเพียงบางส่วนของครูที่มีภาระมากล้น จนไม่สามารถแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจของชีวิตตนเองได้ หลายคนบอกว่าเป็นเพราะครูใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย ทำตัวตามสบายมีอะไรให้ก็กู้ก็กู้หมดจนมีหนี้สินมากมาย แต่ในมุมมองของคนที่มีอาชีพนี้มายาวนาน ได้มองเห็นว่าเพราะคุณครูมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากมาย รวมทั้งครูต้องรักษาภาพลักษณ์ของความเป็นตัวตนของคนที่จะต้องดูดีในสายตาของศิษย์ ครูจึงทำตัวตกต่ำหรือทำตัวแยกๆไม่ได้ ขณะที่เงินเดือนครูไม่มากมาย แต่ภาระค่าใช้จ่ายที่รุมล้อมมากมายแล้วครูจะไม่เป็นหนี้ได้อย่างไรข้อนี้ก็น่าคิดมาก

ก็เลยขอเสนอแนวคิดที่ว่าแม้ครูจะมีหนี้สิน แต่ในทางการดำเนินชีวิตหากครูรู้จักนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับตนเองรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย

คิดว่าหนี้สินของครูคงค่อยๆหมดไป วิธีหนึ่งที่ยากเสนอแนะเพื่อการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม นอกจากอ้างอิงแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านแล้ว ..คงไม่พ้น.. การรู้จักตนเอง หากครูรู้จักตนเอง อะไรที่เป็นปัญหา ก็จะค่อยๆหมดไป หนทางแห่งปัญหาส่วนตัวครูต้องรู้จักการคิดแก้ไข เมื่อปัญหาส่วนตัวคลี่คลาย การปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยเหลือเด็กๆก็จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การจะจัดการเรียนการสอนให้ได้ดีนั้นครูคงต้องจัดการกับปัญหาส่วนตัวให้ค่อยคลี่คลายไปด้วยดีเสียก่อน เมื่อปัญหาส่วนตัวค่อยคลี่คลายหรือค่อยๆหมดไป ก็มาเรียนรู้ว่าจะชี้แนะแนวทางให้เด็กๆที่เป็นศิษย์ของตนดำเนินชีวิตไปได้อย่างไรจึงจะถูกทาง ท่ามกลางปัญหาทางเศรษฐกิจที่รุมล้อม ครูควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมให้นักเรียนนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมให้มากขึ้น สิ่งสำคัญในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ห้องเรียน นอกจากครูทำความเข้าใจในทฤษฎีให้ถูกต้องชัดเจนดีแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือความจริงใจกับศิษย์ หากครูมีความจริงใจ หมั่นคิดหาวิธีการที่จะถ่ายทอดให้เหมาะกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กๆการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชั้นเรียนโดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ จริงใจ และนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ....ใครมีแนวคิดดีๆที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชั้นเรียนโดยวิธีที่สามารถปฏิบัติได้จริง....ขอความกรุณาช่วยเสนอแนวคิดเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู้กันและกัน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการเรียนรู้ครูสามารถสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้อื่นในห้องเรียน และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง มีความเชื่อมั่น เห็นประโยชน์และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อาทิเช่น

- การระดมความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
- การจัดการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- การจัดนิทรรศการ การสาธิต และตัวอย่างของความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- การจัดการ การผลิต/การบริโภค ในโรงเรียน/ชุมชน ให้เกิดความพอเพียง และสมดุล กินพอดี อยู่พอดี เช่น โครงการอาหารกลางวัน การส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์/เกษตรผสมผสาน บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การรักษาสมดุลของสังคม และธรรมชาติ

- การพัฒนาอาชีพ/สร้างรายได้เสริม โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือโดยการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือ ต่อยอดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - การจัดการ และการจัดระบบองค์กรความร่วมมือทางการเงิน การผลิต การตลาด เช่น การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย – เงินออม การบริหารจัดการการเงินออมให้ได้ดอกผล การจัดตั้งสหกรณ์รูปแบบต่าง ๆ การจัดตั้งธนาคารโรงเรียน เป็นต้น
 - การจัดการ (รักษา/ฟื้นฟู) ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขยะ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักวิชาการ ความประหยัด ความรอบคอบ
 - การจัดการระบบพลังงานของโรงเรียน/ชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น (ประหยัดผลิตเอง/ทดแทน)
 - การอนุเคราะห์เกื้อกูล ช่วยเหลือ คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส (เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ เด็กกำพร้า เด็กยากจน)ในสังคม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 - การสร้างจิตสำนึก รักท้องถิ่น รักชุมชน เช่น การรักษา/ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม ไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 - การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่นำคุณธรรม 8 ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สะอาด วินัย สุภาพ สามัคคี มีน้ำใจ
 - การสร้างจิตสำนึกรักชาติ – ศาสน์ – กษัตริย์ เช่น วรรณคดีการเห็นคุณค่าของสินค้าไทย การเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น
- โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการในสาระการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ตลอดจนสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นนามธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม และสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ครูตัวอย่างดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ครูตัวอย่างที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในที่นี้คือคุณครูพรรณา แสงนภาเพ็ญ ซึ่งมีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและแบบอย่างที่ดีจากคุณแม่ ทำให้ครองตนโดย รู้จักประมาณตนรู้จักใช้เหตุผลพิจารณาทุกเรื่องอย่างมีสติรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันที่ดีโดยเฉพาะการเป็นคนขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ อดทน รู้จักคิดสร้างสรรค์ ประหยัด ภายใต้งื่อนไขที่ว่า เป็นคนใฝ่รู้ ข่างสังเกต และมีคุณธรรม

มีการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำวิธีการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จในการสอนแบบโครงการคุณธรรม ผลงานเด่นในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีการศึกษา 2549 เป็นที่ปรึกษาเยาวชนทำดีถวายในหลวง โครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ โครงการเสียงเพลงเสียงธรรมตามรอยพระยุคลบาท ของกลุ่มสุจริตไตรทวารได้รับรางวัลเหรียญทองดีเด่นระดับเขตพื้นที่การศึกษา ปีการศึกษา 2550 เป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับรางวัลชนะเลิศระดับเขตพื้นที่การศึกษาและรางวัลเหรียญทองระดับภาค ซึ่งมีการเผยแพร่ผลงานบทความเกี่ยวกับโครงการคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและผลงานทางวิชาการอื่นๆใน <http://gotoknow.org/blog/coin>

ท่านที่สองคุณครูจรรยา ธนะนิมิตรได้รับรางวัล “ครูเกียรติคุณ” ผู้ตามรอย “ครูแห่งแผ่นดิน” โครงการเชิดชู “ครูเกียรติคุณ” ผู้ตามรอย “ครูแห่งแผ่นดิน” เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา ซึ่งครูจรรยาเกิดแนวคิดที่ว่า ครูต้องมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูต้องทุ่มเทเสียสละเพื่อช่วยเหลือดูแลศิษย์อย่างต่อเนื่องทุกด้าน ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนหันมาทำกิจกรรมดีๆ เพื่อสังคมถึงจะต้องเหนื่อยและบางครั้งต้องเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินเงินทอง แต่ผลที่ปรากฏคือ เด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีทั้งด้านความประพฤติ คุณธรรมจริยธรรม การละอายต่อบาป ซึ่งจะส่งผลไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและจะส่งผลถึงคุณภาพของบุคลากรของประเทศชาติในอนาคต

สรุปได้ว่าครูควรต้องดำรงชีวิตให้เป็นแบบอย่างทั้งด้านการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม การครองตนและครองงานให้มีคุณค่าบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “ การมีชีวิตที่มีความสุขอย่างยั่งยืนขึ้นอยู่กับคุณค่าของคน” ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตการงาน และครอบครัว ย่อมรับใช้ผู้อื่นได้ดี มีจิตใจกว้างขวาง ไม่ติดยึดกับตำแหน่งและอำนาจ การมีวินัยในตนเอง และการแบ่งเวลาเป็น ทำให้คนเราสามารถใช้เวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เวลาเพียงหนึ่งชั่วโมงของเราก็อาจมีค่ามากกว่าหนึ่งวันของผู้ที่ไม่มีวินัยในตนเอง ประกอบกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน การพิจารณาตนเองอยู่เสมอ และไม่มีทิฐิพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดของตนเองและแก้ไขให้ถูกต้อง ก็จะเกิดความผิดพลาดในชีวิตน้อยที่สุด”

รวบรวมโดย ดร.สิรินภา กิจเกื้อกุล